

DİLİN DESTEKLENMESİ
GELİŞTİRİLMİŞ MİLIEU ÖĞRETİMİ

Dr. Meral Çilem ÖKCÜN AKÇAMUŞ

Geliştirilmiş Milieu Öğretimi (GMÖ)

GMÖ nedir?

GMÖ, dil ve iletişim kullanımını modellemek ve i pucu vermek için her gün sosyal etkileşimler sırasında çocuk girişimlerini ve ilgi alanlarını kullanan doğal gelişimsel davranışsal bir müdahale dir (Roberts ve Kaiser, 2015).

Kimler GMÖ'den faydalanır?

50'den fazla araştırma GMÖ'den;

- OSB olan çocukların
- Önemli bilişsel ve dil gecikmesi olan çocukların
- Yüksek risk ve düşük gelirli ailelerin çocukların faydalanabileceğini rapor etmektedir (Hancock ve Kaiser, 2006).

GMÖ ne zaman EN etkili?

- Konuştuğu sözcük sayısı en az 10 sözcük olan
- OSU'su 1.0-3.5 arasında olan
- Sözel taklit yeteneği olan çocuklarda (Hancock ve Kaiser, 2006).

GMÖ Stratejileri

GMÖ Stratejilerini Nelerdir?

1

Oyun aracılığı ile yetişkin-çocuk arasında etkileşimsel bağlam hazırlama

2

Çocuğun iletişimini fark etme ve yorumlama: Sözel sıra alma

3

Oyuna model olma ve genişletme

4

İletişime model olma ve genişletme

5

Zaman geciktirme stratejileri

6

İpucu stratejileri

1. Bölüm: İletişim için Temel Oluşturma

1. Strateji: Oyun ve Katılım

Amaç

- Birinci amaç, yetişkin ve çocuk arasında iletişim bağlamı hazırlamaktır.
- İletişim, ortak dikkat ve katılımın paylaşıldığı ortamda gelişir.
 - Çocuk ve yetişkin arasında sosyal etkileşim
 - Nesnelere ve iletişim ortağı ile oyun
 - İletişimin işlevsel olduğu rutinler

Neden oyun ve katılım?

- Çocuklar, bir iletişim ortağına katıldığı ve etkileşimde bulunduğu zaman en iyi öğrenirler.
 - Oyun, sosyal katılım ve etkileşimi kolaylaştırır.
- Çocukların zevk aldıkları etkinlikleri yaparken katılım göstermeleri/meşgul olmaları ve dil öğrenmeleri daha muhtemeldir.
- Yetişkin, çocukla kendi seviyesinde oynadığında iletişimin oluşma fırsatını en iyi duruma getirir.

Nasıl oynanır ve katılım gösterilir?

- **Çocuğun seviyesinde olun**
- **Çocuğun ilgisini takip edin**
 - Ne yapıyorsa onu yapın
 - Çocuğun liderliğini izleyin
- **Yönerge ve sorulardan kaçının**
 - Çocuğun oyunu yönetmesine izin verin
 - Çocuğun iletişimi başlatmasına izin verin
- **İlginç ve ilgi çekici oyuncaklar seçin**
 - Çocuğun mevcut oyun seviyesinde
 - Malzemelerin nasıl yerleştirildiğinin farkında olun
- **Kullanılmayan oyuncakları ortamdaki uzaklaştırın**
 - İstenilmeyen etkinlikleri istenilen etkinliklerle değiştirin

1. Bölüm: İletişim için Temel Oluşturma

2. Strateji: Bütün İletişimleri Fark Etme ve Cevaplama

İletişimi fark etme ve yanıtlama

- **Çocuğun iletişimlerinin her zaman farkına varın ve yanıtlayın**
 - Çocuğun ne yaptığı hakkında konuşarak cevap verin.
- **Dilin en anlamlı olduğu zaman:**
 - Çocuğun ne yaptığı ile **ilgili**,
 - Çocuğun iletişim kurduğu şeye **cevap olarak**

Neden farkına varma ve yanıt verme?

- Fark etmek ve cevap vermek, çocuğa iletişiminin **sizin için** önemli olduğunu öğretir.
- **Bütün** iletişimi ve girişimleri kabul ederek, çocuğu iletişim kurması için güçlendirirsiniz/cesaretlendirirsiniz.
- Çocuk ne kadar çok iletişim kurarsa, ne kadar çok uygulama yaparsa o kadar kolay iletişim kurar.

Nasıl fark edilir ve cevap verilir?

- Çocuğun söylediği sözcükleri **tekrarlayın**
- Veya söylediklerine **sözcükler ekleyin**
 - Çocuğun anlamıyla eşle
- Yanıt verirken nesneyi veya eylemi **işaret edin**

Farkına Varma ve Cevap Ver
me

Çocuğun İletişimi

1. Bölüm: İletişim için Temel Oluşturma

3. Strateji: Sıra Alma

- Çocuğunuzla olan iletişimde sıra alın
- Çocuğın iletişim kurması için zaman verin
- “İletişim yakalama” oyununu oynayın
 - Çocuk iletişim kurar
 - Yetişkin yanıtlar (ve bekler)
 - Çocuk iletişim kurar
 - Yetişkin yanıtlar (ve bekler)
- **Sadece** çocuk iletişim kurduktan sonra bir şey söyleyin

Niçin sıra alınır?

- **Çocuğunuzun iletişim kurması için daha fazla fırsat sağlar.**
 - Daha çok fırsat = daha çok uygulama = iletişim becerilerinde gelişme
- **Çocuğunuza nasıl sohbet edileceğini öğretir**
 - Çocuk iletişim kurar
 - Yetişkin iletişim kurar ve iletişimde çocuğın sırası olduğunu işaret etmek için BEKLER

1. Bölüm: İletişim için Temel Oluşturma

4. Strateji: Yansıtma ve Haritalama

Yansıtma ve haritalama nedir?

Bu strateji çocuk iletişim kurmadığı zaman kullanılır.

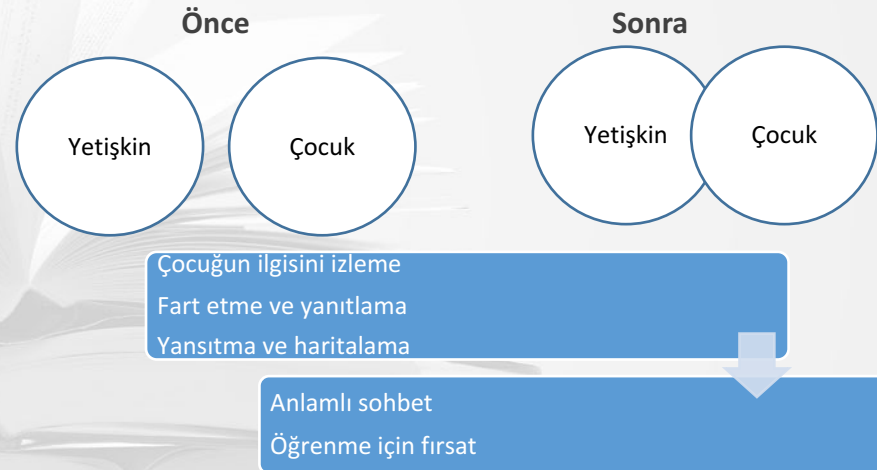
- **Yansıtma:** Yetişkin, çocuğun sözel olmayan davranışlarını/eylemlerini taklit eder.
- **Haritalama:** Yetişkin bu sözel olmayan davranışları/ eylemleri tanımlayarak üzerine dili “haritalar”.

Niçin Yansıtma ve Haritalama Kullanılır?

- Yansıtma, yetişkine çocukla etkileşime katılmasına fırsat verir.
- Yansıtma, yetişkine çocuk iletişimde olmadığı zaman yanıtlayıcı olmasına izin verir.
- Haritalama, çocuğa aktivitelerinin dil açısından zengin bir tanımını sunar.
- Yansıtma ve haritalama, yetişkin ve çocuğun dengeli sıralmasına fırsat verir.
 - Çocuk: {araba sürer}
 - Yetişkin: {araba sürer} Ben mavi arabayı sürüyorum

Niçin Yansıtma ve Haritalama Kullanılır?

- Yetişkin çocuğu “yansıttığında” veya “taklit ettiğinde” çocuğun ilgi duyduğu şeyi yaptığı için çocuğun yetişkine yönelmesi daha kolaydır.
- Yetişkinin söylediği çocuk için daha anlamlıdır çünkü yetişkin ve çocuk aynı etkinliğe katılırlar ve dil çocuğun yaptığı şeyi n üstüne “haritalanır”.

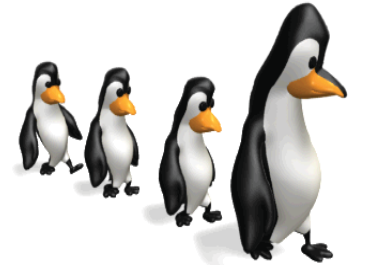

Nasıl ve Ne Zaman Yansıtma ve Haritalama?

- Çocuk iletişim **kurmadığı zaman** yansıtma ve haritalama kullanın
- Haritalama, yansıtmadan **sonra** gelmelidir.
- **Öncelikle** eylemi taklit edin ve **ardından** eylemi sözcükle etiketleyin, mümkünse etiketinizi **işaretleyin**
 - Çocuk : {bebeği besler}
 - Yetişkin: {bebeği besler} bebeği biraz süt ile besliyoruz
- Dili daha belirgin hale getirmek için çocuğun hareketlerine yakın bir şekilde ayna (yansıtma) yapın.
- Kabul edilemez davranışları yansıtmaktan kaçının (ör. oyuncak fırlatma, vurma).
- Haritalamayı ve oyun oynamayı dengeleyin (ör. haritalama oyunundan daha fazla olmamalı).

Gözden geçirelim?

- Çocuk ne yapıyorsa yap, ilgisini izle.
- Açıklamalarda bulun (soru sorma ve yönlendirmeden kaçının).
- Çocuk iletişim kurduğu zaman cevapla
 - Tekrar et, sözcükler ekle, işaret ekle
- Çocuğun yaptıkları hakkında konuş.
- İletişim kurması için bekle.
- Çocuk konuştuğundan sonra konuş.
- Yansıt ve haritala.

2. Bölüm: Oyun ve İletişime Model Olma ve Genişletme

5. Strateji: Oyuna Model Olma ve Genişletme

Niçin oyun öğretiyoruz?

- Sözcükleri ilgi çekici etkinliklerle ilişkilendirmek dil öğretme fırsatını en üst düzey çıkarır.
- İlginç olan oyuncakları seçmek, çocuğun katılımını artırır.
- Çocukların oyun düzeyindeki oyuncakları seçmek çocuğun katılım göstermesine yardımcı olur.
- Oyun etkinliklerini ve nesnelere genişletmek, model kullanmamızı ve daha fazla dil öğretmemizi sağlar.
- Oyun öğretme katılım süresini artırabilir, öğretmek için daha fazla fırsat doğurabilir.

İyi oyuncaklar seçmek

- Çocuğun **ilginç bulduğu** oyuncakları seçin
- Çocuğa **aşına olduğu** oyunu teşvik eden oyuncaklar kullanın.
- Rutinleri uzatmak ve genişletmek için oyuncaklar ekleyin
- Oyuncak setleri birleştirmek
- Oyuncaklarla işlevlilerinden daha farklı çok sayıda şekilde oynayın.

Oyun hedefleri

- Çocuğun oyuncakla oynama **süresini** uzatmak
 - Daha fazla zaman = Dil öğrenme için daha fazla fırsat
- Çocuğunuzun aynı oyuncakla yaptığı farklı oyun **eylemlerini** genişletmek
 - Daha fazla eylem = Dil öğrenme için daha fazla fırsat
- Çocuğunuzun kullandığı oyuncak **türlerini** genişletmek
 - Daha fazla oyuncak = Dil öğrenme için daha fazla fırsat

2. Bölüm: Oyun ve İletişime Model Olma ve Genişletme

5. Strateji: Oyuna Model Olma ve Genişletme

Yeni oyuna model olma zamanı

- Çocuk, aynı nesnelere aynı eylemleri birçok kez yaptığında
- Çocuk, oyuncaklarla istenmeyen eylemler yaptığında (ör. oyun hamuru yeme, bebeğe vurma, oyuncak yiyecekleri ağza alma).
- Çocuk, oynamayı bıraktığında veya etkileşimin bozulduğunu hissettiğinde
- Çocuk oyuncakların nasıl kullanılacağını bilmediğinde

Yeni oyun eylemlerine nasıl model olunur?

- Çocuğun ilgisini izlemeye devam edin
- Çocuğun yaptığını yapın ve farklı eylem veya nesne eklemeye çalışın
 - Yeni bir oyuncak gösterin veya yeni bir eylem model olun ve ilgi gösterip göstermediğini BEKLEYİN
 - Çocuğunuz ilgi gösteriyorsa nesneyle yeni bir MODEL olun
- Her zaman olduğu gibi çocuğun ilgisini takip edin ve eğer ilgi göstermiyorsa daha sonra farklı nesne ve eylemlerle tekrar deneyin

2. Bölüm: Oyun ve İletişime Model Olma ve Genişletme

6. Strateji: Dile Model Olma

Niçin dile model oluruz?

- Çocuklar modelleme yoluyla dili öğrenirler.
- Çocuğun iletişimine yönelik modelleme, en güçlü modelleme şeklidir.
- Çocuğun dil hedefleriyle eşlemesi için dili basitleştirmek dili daha hızlı öğrenmesine yardımcı olur.
 - Taklit etmek daha kolay
 - Belirginlik artar

Dil hedefleri nelerdir?

- Çocuğun iletişim kurma oranını artırma
- İletişim çeşitliliğini artırma
- Çocuğun bağımsızlığını artırma
 - Kendiliğinden iletişimi artırır.
 - Yetişkin ipuçlarına bağımlılığı azaltır.

Yeni dile model olma zamanı ?

- **Çocuğunuz iletişim kurduktan sonra (genişletme)**
 - Bir dil hedefiyle ve bir işaret ile cevap verme
- **Çocuğunuzla aynı eylemi yaparken veya aynı nesneye sahip olduğunuzda (yansıtma ve haritalama)**
 - Çocuk : {araba sürer}
 - Yetişkin: {araba sürer} araba
- Çocuk iletişim **kurmuyor** veya **oynamıyorsa** fazladan bir sıra al
 - Yeni bir oyun eylemine model olurken ne yaptığınızı etiketleyin
 - Çocuğa oyunla ve etiketle ilgili bir nesne verin
 - Bu fazladan dönüşler hızlandırılmış olmalı ve oynamaya, yansıtma ve haritalamaya başladıklarında dengeli dönüşler yapmak için nadiren kullanılmalıdır.

2. Bölüm: Oyun ve İletişime Model Olma ve Genişletme

6. Strateji: Dile Model Olma: İletişim Hedeflerini Seçme

Çocuk İletişim	Model Olunan Dil
Mevcut: Seslendirmeler, jest yok Hedef: Tek sözcükler	Seslendirmeleri genişletme, jestlere model olma, tek sözcükleri jestleri birleştirme, bir-iki sözcüklü ifadeler
Mevcut: Seslendirmeler veya jestler Hedef: Tek sözcükler	Seslendirmeleri veya jestleri kelimelerle genişletin; bir-iki sözcüklü ifadeler
Mevcut: Seslendirmeler, jestler, bazı tek sözcükler Hedef: Tek sözcükler	Bir ve iki sözcüklü ifadeler Tek kelimeli ifadeleri genişletme
Mevcut: 50 sözcük üzeri (çeşitli fiilleri içerir) Hedef: İki sözcükler	İki sözcüklü ifadeler; çocuğun kullandığı sözcükleri birleştirme; basit iki sözcüklü ifadeler
Mevcut: Farklı türler ile iki sözcüklü yapılar Hedef: Üç sözcük	3-5 sözcük

2. Bölüm: Oyun ve İletişime Model Olma ve Genişletme

7. Strateji: İletişimi Genişletme

Genişletme nedir?

- **Genişletme:** Çocuğunuzun iletişimine daha fazla sözcük veya dilbilgisi yapısı ekleme
- En güçlü genişletme, çocuğunuzun iletişim hedeflerinden birini içerir.

Niçin iletişim genişletilir?

- Genişletmeler, çocuğın iletişimini yeni iletişim ile birleştirir.
- Çocuğunuz, daha karmaşık bir dili duyar ve uygularsa dil becerileri daha iyi olur.
- Çocuğunuza, size verdiğinden biraz daha fazla dil verdiğinizde, ilgilendiğı konu hakkında daha çok şey duyar.
- Genişletmeler çocuğunuzun yeni kelimeleri öğrenmesine ve daha karmaşık cümleler ile konuşmasına yardımcı olur.

İletişim/Jestler Nasıl Genişletilir?

- **Jestler:** Jestleri takip ederek veya etiketlerken nesneyi alarak/dokunarak (böylece sözcük daha belirgin hale gelecek ve çocuğın yeni sözcüğü öğrenmesi daha muhtemel)
- **İşaret etme/ulaşma**
 - Çocuk: {top için işaret eder/ulaşır}
 - Yetişkin: {top için işaret eder/ulaşır}top.
- **Gösterme**
 - Çocuk: {bloğu tutar}
 - Yetişkin: {bloğu işaret eder}blok

2. Bölüm: Oyun ve İletişime Model Olma ve Genişletme

7. Strateji: İletişimi Genişletme

İletişim/jestler nasıl genişletilir?

- **Verme**
 - Çocuk: {arabayı sürmesi için yetiştirilme}
 - Yetişkin: {arabayı alır} araba

İletişim/seslendirmeler nasıl genişletilir?

- **Seslendirmeler:** seslendirmeyi çocuğunuzun söylemesini istediğiniz kelimeyle değiştirerek ve hareketlerini taklit ederek veya bir nesneyi işaretleyerek kelimenin belirginliğini artırıyor ve çocuğunuzun bu yeni kelimeyi öğrenmesini daha muhtemel hale getiriyorsunuz.
- . Özel bir sözcüğü temsil eden seslendirmeler
 - Çocuk: {«ah» der ve bardağı işaret eder}
 - Yetişkin: {bardağı işaret eder} [hedef]
- Özel bir sözcüğü temsil etmeyen seslendirmeler
 - Çocuk: {«ah» der ve ineği yürütür}
 - Yetişkin: {inek yürüyor} yürümek

İletişim/Jestler Nasıl Genişletilir?

- **Sözcükler:** Çocuğunuzun kelimelerine kelimeler ekleyerek, çocuğunuzun zaten bildiği bir kelimeye yeni bir kelime bağlarsınız; bu, yeni kelimenin belirginliğini artırır ve çocuğunuzun bu yeni kelimeyi öğrenmesini daha olası kılar.
 - Çocuk: araba.
 - Yetişkin: arabayı sür

3. İletişimi Desteklemek için Çevresel Düzenleme

8. Strateji: Zaman Geciktirme Stratejileri

Zaman geciktirme stratejileri nedir?

- Çocuğu sizinle iletişim kurmaya teşvik eden sözel olmayan durumlar.
 - 1.Seçenek sunma
 - 2.Rutinde duraklama
 - 3.Yetersiz/sınırlı miktarda verme
 4. Yardım

Niçin zaman geciktirme stratejileri kullanılır?

- **Çocuğa iletişim kurması için daha fazla fırsat verir.**
 - Çocuğun iletişim oranını artırır.
- **Yeni dili güçlendirmek ve öğretmek için size daha fazla fırsat sunmak**
 - Cevaplama ve
 - Çocuğun iletişimini genişletme
- **Çocuğa ortak dikkat jestlerini kullanması için daha fazla fırsat verir**
 - Verme veya işaret etme

Zaman geciktirme stratejileri nasıl kullanılır?

- Bir zaman geciktirme stratejisi kullanarak çocuğu iletişim kurmaya teşvik eden bir fırsat hazırlayın.
- Çocuk iletişim kuruncaya (jestler, ortak dikkat örneği, seslendirmeler, sözcükler) kadar bekleyin.
- Bu iletişimi bir hedefle genişletin
- Eğer çocuk iletişim kurmazsa, nesne etiketlenmeden bırakılır.

Zaman geciktirme stratejileri ne zaman kullanılır?

- Çocuk sık sık iletişim kurmuyorsa
- Bazı stratejiler, farklı çocuklar için diğerlerinden daha iyi sonuç verir
- Çocuğu sinirlendiren teşebbüslerden kaçının

4. Bölüm: Uygulamayı Desteklemek için İpucu Stratejileri

9. Strateji: İpucu stratejileri

Açık sorular (ör. «ne istiyorsun?» «ne istediğini söyle.»)

- Yetişkin açık bir ipucu verir (ör. Tek bir doğru cevap yok).
- Bu çocuğun istediğini sözlü olarak dile getirmesi için sözlü ipucu vererek biraz daha fazla destek sunar.

Model olma: «Söyle _____»

- Ebeveyn çocuğa tam olarak ne söyleyeceğini söyler «_____»

Zaman geciktirme

Açık Sorular

Seçim Soruları

Model Olma

Zaman geciktirme (5 sn bekleyin)

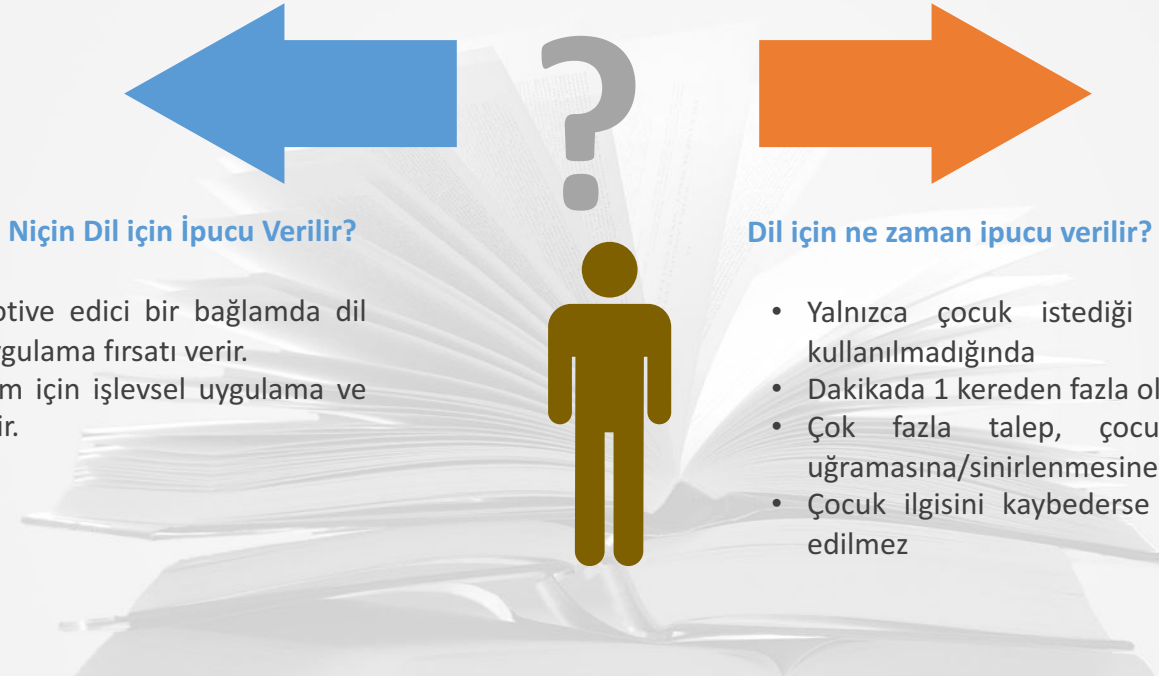
- Çocuğun dili kullanması için açık sözel olmayan bir ipucu
- Yetişkin beklenen bir eylemi yapmadan veya istenilen bir nesneyi vermeden önce çocuğun iletişim kurması için beklenti bildiren bir ifade ile bekler.
- Bu en az dil desteği sunar

Seçim Soruları (ör. Araba mı uçak mı?)

- Yetişkin tek bir cevabı doğru olmayan bir seçim istemi kullanır
- Bu soruya cevabı dahil ederek daha da fazla destek sunar

4. Bölüm: Uygulamayı Desteklemek için İpucu Stratejileri

9. Strateji: İpucu stratejileri

Problem Davranışları Önleme

Rutin ve planlar oluşturma

01

Görsel zamanlama kullanın

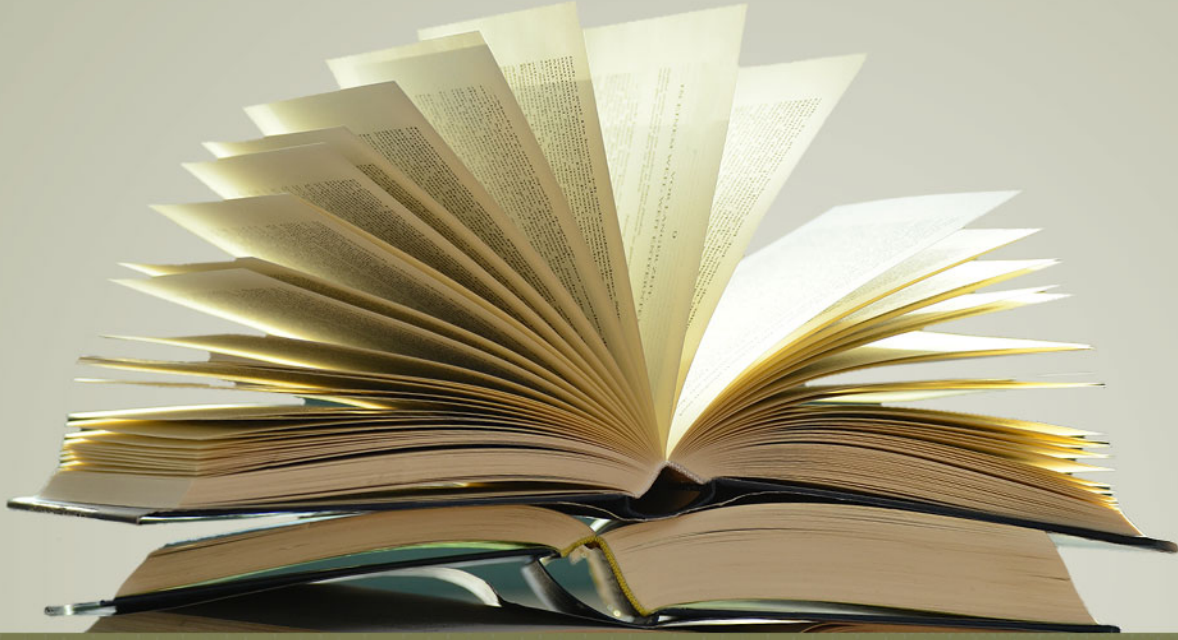
02

Geçişlere yardım etmek için zaman ayarlayıcı kullanma

03

Teklif seçenekleri

04

Not: Dr. Gamze Alak'ın 2 Nisan 2019 tarihli sunusundan uyarlanmıştır.